JĀTAKA 461

DASARATHA-JĀTAKA

TRADUCERE DIN LIMBA ENGLEZĂ DE

CRISTIAN-RADU STAICU

BUCUREȘTI

2016

Traducere după: THE JĀTAKA *or Stories of the Buddha's Former Births*, translated from the pāli by various hands, under the editorship of Professor E. B. Cowell, vol.4, translated by W. H. D. Rouse, Cambridge, at the University Press, 1901, Nr. 461, pp. 78- 82.

DASARATHA-JĀTAKA

Această istorisire a fost spusă de către Magistru[1] *în Jevatana pentru un răzeș*[2] *al cărui tată murise. Omul acesta s-a lăsat copleșit de durere la moartea părintelui, uitând cu totul de îndatoririle sale. Privind spre omenire în zorii unei zile, Magistrul a înțeles că el era pregătit să culeagă roadele Primei Căi. A doua zi, după ce a colindat după pomeni prin Sāvatthi și după ce a agonisit hrana zilei, după prânz*[3] *a trimis Frații care încotro, iar el, împreună cu un novice, s-a dus la casa acelui om. Buddha i-a dat binețe, grăindu-i cuvinte dulci ca mierea:*

- Jelești, fratele meu din lume?

-Da, stăpâne, plâng cu durere după tatăl meu.

Magistrul i-a răspuns:

- Frate al meu printre mireni,înțelepții din vechime care cunoșteau cele opt stări <ale vieții> în lumea aceasta[4]*, nu simțeau la moartea tatălui <lor> nici cea mai mică durere.*

Apoi, la rugămintea omului, a istorisit o poveste din trecut.

---

1 Buddha.
2 Am echivalat expresia „land-lord" folosită de Rouse: „proprietar de pământ/moșie".
3 Călugării budiști mănâncă doar o singură dată pe zi, obligatoriu înainte de amiază.
4 Nota 2, p. 78: „câștigul și pierderea, slava și dezonoarea, lauda și disprețul, binecuvântarea și hula". Pentru claritate am adăugat în text cuvintele „ale vieții".

Trăia odată în Varanasi[5] un mare rege pe nume Dasaratha care lăsase departe căile rele și domnea cu dreptate. Dintre cele 16000 de neveste ale sale, cea mai în vârstă, care îi era și regină, i-a dăruit doi fii și o fiică. Fiul cel mare se numea Rāma-paṇḍita - adică „Rāma cel înțelept"; al doilea era prințul Lakkaṇa -„norocosul";

numele fetei era doamna Sītā[6]. După o vreme regina a murit.

Dasaratha a fost zdrobit de durere multă vreme, dar curtenii l-au îndemnat să vadă de cele cuvenite soției moarte, apoi l-au îmboldit să aleagă o altă regină. Prințesa aleasă era nespus de dragă regelui. După un timp ea a rămas grea și, fiind îngrijită cum i se cuvenea, a adus pe lume un fiu pe care l-au numit prințul Bharata.

Regele își iubea fiul foarte mult, astfel încât i-a spus reginei: „crăiasă, vreau să îți fac un dar, alege ce dorești!" Regina a primit darul, dar a amânat o vreme hotărârea. Atunci când feciorul său a împlinit șapte ani, ea s-a înfățișat regelui spunându-i:

- Măria Ta, mi-ai promis un dar pentru fiul meu; mi-l dai?

- Alege, a spus regele.

- Stăpâne, hărăzește-i regatul fiului meu!

Dar regele o înfruntă cu aprigă mânie:

- Afară, ticăloaso! Ceilalți doi fii ai mei strălucesc precum focul arzător; ce vei face, vei da poruncă să-i omoare, doar ca să domnească născutul tău?

Îngrozită, regina a fugit atunci din încăperea împărătească. S-a întors iar și iar, în alte zile, să-și ceară darul, dar regele nu se învoia. El s-a gândit în sinea lui:

„Femeile sunt nerecunoscătoare și hiclene; s-ar putea să măsluiască o poruncă sau să momească pe cineva să-i ucidă pentru bani pe fii mei <mai mari>". A trimis atunci după ei și le-a povestit totul, încheind:

---

[5] Am restituit numele autentic indian Varanasi, în locul numelui Benares din text.

[6] Nota Rouse la p. 79: „Răcoros", care în India are asociații<mentale> plăcute, cum are căldura la noi." Afirmația este adevărată pentru vedicele *śita*, *śitala*, dar numele eroinei provine din *sītā*=brazdă, în pāli *sīti* - v. dicționarele Monnier-William și Rhys-Davis.

- Feciorii mei, dacă rămâneți aici vă va lovi o nenorocire. Mergeți într-o țară învecinată sau în pădure, unde să rămâneți până trupul meu va fi ars pe rug; apoi întoarceți-vă să moșteniți împărăția care de drept se cuvine familiei voastre!

A chemat după aceea prezicătorii, întrebându-i despre cât mai avea de trăit; ei au spus că mai avea încă doisprezece ani înaintea sa. Atunci Dasaratha a spus:

- Fii mei, trebuie să vă întoarceți după doisprezece ani, să luați asupra voastră umbrela împărătească!

Ei au încuviințat, încredințându-l că așa vor face, apoi au plecat plângând din palat. Sita a spus la rândul ei:

- Voi pleca împreună cu frații mei!

Luându-și rămas bun de la tatăl ei, a pornit la drum vărsând lacrimi. Mulțime de popor i-a petrecut, dar cei trei au trimis norodul acasă, mergând apoi pe cale până au ajuns în cele din urmă la Himalaya. Au ales un loc cu apă din belșug și rodnic în fructe pădurețe; acolo au ridicat o sihăstrie în care s-au sălășluit, trăind cu poame.

Lakkaṇa - paṇḍita și cu Sita i-au spus lui Rāma-paṇḍita:

- Acum, tu ești ca un tată pentru noi! Rămâi în colibă, iar noi vom strânge poame sălbatice pentru tine.

El s-a învoit; Rāma-paṇḍita a rămas acolo, iar ceilalți îl hrăneau cu fructele pe care le culegeau.

Astfel au trăit ei acolo. Dasaratha însă se topea de dorul copiilor săi, murind în al nouălea an. L-au jelit și l-au ars după cuviință, apoi regina a poruncit să se ridice umbrela împărătească deasupra fiului ei, prințul Bharata. Sfetnicii au zis însă: „Adevărații stăpâni ai umbrelei sunt în pădure”, neîngăduind acest lucru. Atunci prințul Bharata a grăit:

- Eu îl voi aduce înapoi din pădure pe fratele meu, Rāma-paṇḍita, și voi ridica umbrela împărătească deasupra capului său!

Luând cele cinci însemne împărătești[7], a pornit spre sălașul lor cu cele patru corpuri de oaste[8]. Sosind în apropiere, a poruncit să se ridice tabăra, iar el împreună cu câțiva sfetnici s-au îndreptat spre sihăstrie, la vremea în care Lakkaṇa - paṇḍita și Sita se aflau în pădure.

Rāma-paṇḍita stătea în prag, netulburat și neclintit precum o statuie de aur. Bharata i s-a închinat. Apoi a povestit tot ceea ce se întâmplase în împărăție; a căzut la picioarele lui împreună cu dregătorii, toți scăldați în lacrimi. Rāma-paṇḍita nu s-a întristat și nici cugetul nu i s-a tulburat. Într-un târziu, Bharata s-a oprit din plâns și s-a așezat la locul lui. Spre seară s-au întors și ceilalți doi frați cu fructele sălbatice. Rāma-paṇḍita s-a gândit: „Aceștia doi sunt mult prea tineri, nu au cumpănirea mea. Se poate să li se sfâșie inima de durere, dacă află dintr-o dată că tatăl nostru a murit. Trebuie să-i fac să intre în iaz, apoi să găsesc un chip să le spun adevărul”. Le-a spus de aceea, arătându-le un loc unde era o baltă:

- Ați întârziat prea mult! Trebuie să primiți o pedeapsă - intrați în apa aceea și rămâneți acolo!

Apoi rosti o jumătate de vers:

- *Lakkaṇa și cu Sita vă coborâți în iaz.*

Pe dată amândoi au coborât în apă. Rama a continuat cu restul versului:

- *Bharata astăzi ne vestește că Dasaratha a pierit.*

Auzind vestea morții tatălui lor ei au leșinat; când și-au venit în fire, Rama a repetat cele spuse, ei au leșinat încă o dată, apoi a treia oară la fel. Sfetnicii i-au ridicat și, scoțându-i din apă, i-au adus pe uscat. După ce au fost readuși în simțiri, au început să plângă toți și să jelească. Prințul Bharata se gândea: „Fratele meu Lakkaṇa și sora mea Sita nu pot să-și înfrâneze jalea pentru tatăl nostru, dar Rāma-paṇḍita nu se vaietă, nici nu plânge; oare de ce? Trebuie să îl întreb”. Astfel că, repetând la rândul său ultima jumătate de vers, a adăugat, vorbind în stihuri[9]:

---

[7] Nota 1 Rouse la p. 80: „Sabia, umbrela, diadema, sandalele și evantaiul”.
[8] Nota 2 Rouse la p. 80: „Elefanți, cavalerie, care de luptă, infanterie”.
[9] Textul englez este în versuri rimate, deci oarecum depărtate de original; varianta românească păstrează sensul general, într-o formă adaptată.

- Ne spune, Rama, dacă este drept să nu jelești la vreme de-ntristare? Durerea nu va fi

Nicicând mai mare! Stăpânul, tatăl ți-a murit, dar plânsul nu te-a podidit de fel!

Rāma-paṇḍita astfel îi învață:

- Atunci când hohotul de plâns nu te-ajută nicicum să poți păstra ceva, oricât de tare strigi,

De ce s-ar chinui în van cel înțelept? Au un sfârșit, doar unul, copilul fraged și căruntul,

Nebunul, sfătosul înțelept, bogatul și sărmanul - ei mor cu toții, rând pe rând!

Se teme rodul copt că va cădea, iar toți cei muritori se tem de ceasul lor din urmă!

Îi vezi pe mulți care sunt vii în zori de zi, cum până-n noapte pier, iar alții -nu puțini!-

Sfârșesc din fapt de seară până-n zori de zi! Dacă s-ar pogorî vreo milă, cât de mică,

Spre prostul care plângând se chinuie mereu, fii sigur, înțeleptul s-ar jeli necontenit!

Se ofilește cel fără minte și scade în putere, dar ce folos? Doar morții, plângând, nu-i mai învie!

Pârjolul dintr-o casă se poate stinge cu belșug de apă, dar pentru cel cunoscător leac este doar al scripturilor cuvânt!

Cum puzderia din firul de bumbac se duce în vântul care suflă, la fel și știutorii scripturilor

Se scutură de jale, doar ei știu că tot ce-i muritor sortit este pieirii, iar în spița lor pe dată

Se naște altă rudă; pătrunzând în taina lumii, cei puternici prin știință nu se lasă copleșiți,

Păstrând inimă și cuget mereu netulburate, durerea oricât le-ar fi de mare! De aceea,

Spre cei vii din neamul meu eu gândul mi-l îndrept, să-i țin în viață, să-i hrănesc și să păstrez

Tot ce avem - așa gândește înțeleptul.

Astfel Rama a explicat Vremelnicia lucrurilor. Auzind cuvintele lui s-au vindecat de tristețe. Prințul Bharata s-a închinat în fața lui Rāma-paṇḍita, rugându-l să primească regatul Varanasi.

- Frate, a spus Rama, ia-i cu tine pe Lakkaṇa și Sita să cârmuiți împreună țara!

- Nu, stăpâne, tu trebuie să iei domnia!

- Frate, tatăl nostru m-a rugat să primesc domnia la capătul a doisprezece ani; dacă o primesc acum îi încalc dorința. Mă voi întoarce peste trei ani.

- Și cine va cârmui țara?

- Tu.

- Nicidecum!

- Atunci, până mă voi întoarce, o vor face sandalele mele, a hotărât Rama, scoțându-și încălțările din pai și dându-le fratelui său.

Așadar, cei trei prinți au luat sandalele, au spus rămas bun înțeleptului, apoi au pornit spre Varanasi cu o mulțime de însoțitori.

Vreme de trei ani încălțările de pai au cârmuit regatul. Dregătorii le puneau pe tron când judecau o pricină; dacă ei greșeau, sandalele se loveau una de alta, iar sfetnicii chibzuiau din nou, însă dacă hotărârea lor era dreaptă ele rămâneau neclintite[10].

După ce s-au scurs cei trei ani, înțeleptul a ieșit din codru, a venit la Varanasi și a intrat în grădina palatului. Auzind aceasta, prinții au venit cu mare mulțime de oameni; întâi au hotărât ca Sita să fie soție regală, iar apoi i-au stropit pe amândoi

---

[10] Rouse arată că acest detaliu nu se găsește în celelalte variante ale *Ramayanei*.

cu apa încoronării. Apoi Marea Ființă[11] a intrat în cetate într-un car împodobit împărătește, dând ocol orașului mergând spre dreapta, împeună cu nenumărați însoțitori. S-a așezat în cele din urmă pe terasa palatului său, numit Sucandaka, domnind cu dreptate asupra țării timp de șaisprezece mii de ani, după care a mers să sporească cetele cerești.

Deznodământul este explicat de strofa Înțelepciunii Desăvârșite:

„Șaizeci de veacuri și încă zece mii de ani, se spune,

Rama cu brațul vânjos a domnit peste această lume

Având la gât norocosul Kambugīvo[12]”

Magistrul a terminat istorisirea, a arătat Adevărurile - astfel încât răzeșul nostru s-a bucurat de roadele Primei Căi -, iar la urmă a arătat Nașterea:

- Pe vremea aceea regele Suddhodana[13] era Dasaratha, Māhāmāya[14] era regina-mamă, „mama lui Rāhulā”[15] era Sītā, Ānanda[16] era Bharata, iar EU însumi am fost Rāma-paṇḍita.

---

[11] Rama, ca avatar precedent al lui Buddha.
[12] Nota 2 Rouse la p. 82: „*Kambugīvo*: trei cute pe gât, ca o spirală de cochilie, erau considerate un semn de noroc”.
[13] Tatăl lui Buddha.
[14] Mama lui Buddha.
[15] Este vorba de Yaśodharā, soția lui Buddha pe timpul când era încă prințul Siddhārtha Gautama.
[16] Unul din discipolii lui Buddha; ānanda= voios, vesel.